POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra veřejného práva

Právní ochrana národnostních a etnických menšin

Bakalářská práce

Legal protection of nationalities and ethnic minorities

Bachelor work

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Jiří VÍŠEK, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Julijana PLÍVA KRSTEVA

PRAHA
2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Právní ochrana národnostních a etnických menšin“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze, dne 1. 3. 2023

Julijana Plíva Krsteva

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce panu Mgr. Jiřímu Víškovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, trpělivost a cenné rady při zpracování této práce. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a svým blízkým přátelům za obrovskou podporu a toleranci.

ANOTACE

Předložená bakalářská práce na téma *„Právní ochrana národnostních a etnických menšin“*, se zabývá především deskripcí právních základů ochrany těchto menšin v rámci České republiky, Evropské unie a Severní Makedonie. V první kapitole se věnuji právní úpravě ochrany etnických a národnostních menšin v České republice. Druhá kapitola se zabývá mezinárodním systémem ochrany práv menšin v rámci Rady Evropy. Ve třetí kapitole popisuji ochranu národnostních a etnických menšin v rámci Evropské unie. Čtvrtá kapitola je zaměřena na analýzu právní ochrany etnik a menšin v Severní Makedonii. V páté kapitole provádím komparaci národnostních a etnických menšin v České republice a Severní Makedonii.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jazyk, kultura, menšina, národnostní menšina, ochrana národnostních menšin, právo.

ANNOTATION

The submitted bachelor's thesis on the topic "Legal protection of national and ethnic minorities" deals primarily with the description of the legal foundations of the protection of these minorities within the Czech Republic, the European Union and North Macedonia. In the first chapter, I deal with the legal regulation of the protection of ethnic and national minorities in the Czech Republic. The second chapter deals with the international system for the protection of minority rights within the Council of Europe. In the third chapter, I describe the protection of national and ethnic minorities within the European Union. The fourth chapter is focused on the analysis of the legal protection of ethnic groups and minorities in North Macedonia. In the fifth chapter, I compare national and ethnic minorities in the Czech Republic and North Macedonia.

KEYWORDS

Language, culture, minority, national minority, protection of national minorities, law

Obsah

Úvod **7**

1 Právní úprava ochrany národnostních a etnických menšin v České republice **9**

1.1 Menšiny v ČR 9

1.1.1 Historický vývoj národnostních menšin a menšinové politiky v českých zemích 12

1.1.1.1 Národnostní menšiny v českých zemích do roku 1945 12

1.1.1.2 Národnostní menšiny v českých zemích v letech 1945–1989 .. 14

1.1.1.3 Národnostní menšiny v českých zemích od roku 1989 do současnosti 17

1.2 Právní úprava v rámci Ústavního pořádku České republiky 19

1.3 Zákon o právech příslušníků národnostních menšin 20

1.4 Právní úprava v rámci některých dalších zákonů ČR 23

1.4.1 Správní řád 23

1.4.2 Zákon o obcích 23

1.4.3 Školský zákon 24

2 Mezinárodní systém ochrany práv menšin v rámci Rady Evropy **26**

2.1. Historie ochrany práv menšin v rámci Evropy 26

2.2 Úmluvy a dohody na ochranu práv menšin 26

2.3 Plnění a monitoring Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin .. 28

3. Ochrana národnostních a etnických menšin v rámci EU **30**

3.1 Menšiny v zemích Evropské unie 30

3.2 Historie ochrany menšin v Evropské unii 31

3.3 Přehled legislativy na ochranu práv menšin v Evropské unii 35

4. Analýza právní ochrany etnik a menšin v Severní Makedonii **39**

4.1 Historický a institucionální vývoj Makedonie 39

4.2. Dohody na ochranu práv menšin v Makedonské republice 41

4.3. Změny v legislativě na ochranu práv menšin v Makedonské republice 43

5 Komparace právní ochrany národnostních a etnických menšin v ČR a Severní Makedonii **47**

Závěr **50**

Seznam zkratek **52**

Seznam použité literatury **53**

Úvod

Již od 18. a 19. století, kdy se začínaly formovat některé současné národní státy, se objevuje problematika národnostních menšin. Vznik této problematiky přímo souvisí s koncepcí lidské důstojnosti, která je základním stavebním prvkem společenského řádu.

Do dnešního dne je téma národnostních menšin pro mnohé státy vysoce citlivé, a v době globalizace jeho význam z důvodu zvýšené migrace roste. Mnohdy však není myšlenka ochrany národnostních menšin na mezinárodní úrovni dostatečně upravena. Migrace obyvatel je nejdynamičtějším procesem v lidské společnosti, kdy nejčastější důvody migrace bývají ekonomického rázu, pokud se jedná o migraci dobrovolnou. Často, vzhledem k současnému dění, dochází k nucené migraci, kdy lidé utíkají před válkou či politickým útlakem. V jejím důsledku vyspělé státy, které se v oblasti dodržování lidských práv řadí mezi nejméně problematické, čelí v současné době výzvě v podobě náporu uprchlíků a migrantů. S tím následně roste potřeba právní ochrany etnických a národnostních menšin.

Národnostní menšiny bývají nejen předmětem diskriminace, ale také oběťmi ozbrojených konfliktů a vnitrostátních sporů. V některých státech mají příslušníci národnostních menšin ztížený přístup ke vzdělání, zdravotní péči a k důstojnému způsobu života.

Vzhledem k výše uvedenému považuji právní ochranu národnostních a etnických menšin za téma, kterému je třeba v dnešní době věnovat zvýšenou pozornost.

Cílem této bakalářské práce na téma: „Právní ochrana národnostních a etnických menšin“ je analyzovat právní ochranu národnostních a etnických menšin v České republice (dále jen „ČR“), mezinárodní systém ochrany práv menšin v rámci Rady Evropy, právní ochranu národnostních a etnických menšin v rámci Evropské unie (dále jen „EU“) a právní ochranu etnik a menšin v Severní Makedonii; provést komparaci právní ochrany národnostních a etnických menšin v ČR a Severní Makedonii, a toto vše zasadit do současného politicko-kulturního kontextu.

Pro zpracování této práce byla použita **typologická metoda** ke zkoumání písemných pramenů, **metody formálně logického myšlení** (analýza, syntéza, indukce, dedukce, komparace, zevšeobecňování) k vyhodnocení poznatků o právní ochraně národnostních a etnických menšin, a **statistické metody** pro zpracování dat týkajících se migrace a národnostních menšin.

1 Právní úprava ochrany národnostních a etnických menšin v České republice

V této kapitole se pokusím shrnout problematiku národnostních menšin v ČR, a to od obecného vymezení tohoto pojmu, jeho historický kontext, až po její úpravu v právním systému ČR.

Právo se odvíjí od historie i kultury českého státu, a některé uvedené souvislosti zobrazují situaci ohledně řešené problematiky.

1.1 Menšiny v ČR

Samotná definice národnostní menšiny je problematická. Přes veškerou snahu nebyla nalezena definice, která by vymezila tento pojem na mezinárodní úrovni. Důvodem je, že nelze najít dostatečné množství znaků, které by obsáhly všechna specifika menšin vyskytujících se na jednotlivých územích.[1]

Dle platné právní úpravy je národnostní menšina společenství občanů ČR žijících na jejím území. Odlišují se od ostatních občanů především společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi. Tito občané tvoří početní menšinu obyvatelstva. Projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní samostatnosti, jazyka a kultury. A také za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství.[2]

V každém státě lze obvykle nalézt vedle většinového obyvatelstva, tj. majority, která se většinou nazývá národem a je spojena stejným jazykem, kulturou a způsobem života, i další skupiny obyvatel, které se v těchto znacích od majority liší. Tyto skupiny nazýváme minoritami tedy menšinami.

Rozlišujeme etnické menšiny domácí, které jsou uvedeny z hlediska práva, a jejich příslušníci jsou státními občany, a cizí etnické menšiny, jejichž příslušníci nejsou občany státu, a z pohledu státní příslušnosti se jedná o cizince.[3]

Problémem vymezení národnostní menšiny je tak otázka občanství. Občanstvím rozumíme příslušnost ke konkrétnímu státu, a jeho přidělení je závislé

---

[1] PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, ed. *Menšiny a právo v České republice*. Praha: Auditorium, 2009. ISBN 978-80-87284-00-1, s. 18.
[2] Menšiny. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/.
[3] GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 509.

na právním řádu tohoto státu. Některé státy udělují práva národnostních menšin jen jedincům, kteří jsou občany státu. Podmínky pro udělení státního občanství stanovuje každý stát samostatně. V mnohých státech navíc neexistuje právní nárok na udělení občanství ani při jejich splnění. Státy tedy mohou tento status udělovat svévolně. Pokud v této bakalářské práci hovořím o menšinách, mám na mysli národnostní menšiny, tedy menšiny občanů státu.[4]

Hlavními znaky etnických menšin (včetně cizinců) je menší početnost vzhledem k majoritě, slabší síla k prosazování vlastních zájmů a také odstup od majoritní části společnosti.

Odstup minorit od majority se odvíjí od míry odlišnosti jejich kultury, jazyka a hodnot.

Všeobecně je běžné, že většinové obyvatelstvo se vymezuje vůči menšinovému. Obvykle bývají domácí minority přijímány příznivěji než minority cizí, není to však pravidlem.[5]

Na území České republiky v minulosti žily a dodnes žijí různé národnostní menšiny. Jejich postavení se měnilo a vyvíjelo v souvislosti s aktuálním děním. Menšinová politika a obecně otázka národnostních menšin sehrávaly v novodobých dějinách českých zemí významnou roli.

Při sčítání lidu v roce 2021 se přihlásili dotazovaní respondenti, kteří otázku na národnost vyplnili, k české národnosti v objemu 83,8 %, k moravské národnosti v objemu 5,0 % a k národnosti slezské v objemu 0,2 %. Z dalších, v práci sledovaných národnostních menšin, byla nejčastější národnost slovenská (1,3 %), ukrajinská (1,1 %) a vietnamská (0,4 %). Vyplnění otázky národnosti při sčítání bylo dobrovolné, bez vyplnění ji nechalo 31,6 % osob.

Vzhledem k uvedeným datům je patrné, že ČR je z pohledu národnostní rozmanitosti prakticky homogenní. Avšak pokud se zaměříme na procento obyvatel, které tento údaj nevyplnilo, můžeme jen odhadovat, jaké skutečné národnosti se za 31,6 % skrývají. Může se tedy hypoteticky stát, že když se tito obyvatelé nepřihlásí ke své menšině, připraví sami sebe o svá zaručená práva.

---

[4] Menšiny. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/.

[5] GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 510-512.

SČÍTÁNÍ LIDU 2021	
Národnost	***Počet obyvatel***
česká	6 033 014
moravská	359 621
slovenská	96 041
ukrajinská	78 068
vietnamská	31 469
Polská	26 802
Ruská	25 296
slezská	12 451
německá	9 128
neuvedeno	3 321 058
Celkem	***10 524 167***

Tabulka 1 Statistická data., národnost občanů ČR, Sčítání lidu v roce 2021

1.1.1 Historický vývoj národnostních menšin a menšinové politiky v českých zemích

1.1.1.1 Národnostní menšiny v českých zemích do roku 1945

Při pohledu do historie můžeme vidět, že území dnešní ČR bylo etnicky velmi bohaté a různorodé. V proměnách času se český národ musel potýkat s různými problémy, kdy jako součást větších celků byl mnohdy opomíjen a utlačován v souvislosti s tím, kdo zrovna toto území "ovládal".[6]

Zásadní roli hrály po celou dobu kulturní a jazykové rozdíly. Zaměříme-li se na "tradiční" českoněmecký konflikt založený především na poměru sil Čechů a Němců, tak Češi měli většinový podíl na území českých zemí. České země však byly součástí většího územního celku, v němž však převažovali Němci. Rivalita těchto dvou národů pramenila nejen z jazykového hlediska, ale měla také ekonomický základ.

Problematiku národní existence však vnímala prakticky jen elita vzdělanců. Český stát si přesto v průběhu času držel svá národní specifika a tradice. Již od raného středověku hrál hlavní roli uvedený vztah Čechů a Němců. Pokud došlo ke konfliktu mezi těmito dvěma menšinami, bylo řešení značně komplikováno v návaznosti na původ aktuálního panovníka. Chápejme to tedy tak, že pokud byl panovník původem blíže k německé menšině, mohla mít tato menšina značné výhody.[7]

Počátek vzniku etnických a národnostních menšin v současném pojetí, můžeme identifikovat až na konci 18. a začátku 19. století.

Na území habsburské monarchie se v této době jednalo o národy Čechů, Němců, Poláků, Chorvatů, Slováků, Lužických Srbů a dalších. Nejvýrazněji zastoupeni byli Češi a Němci. Protože v rakouském císařství nebylo oficiálně zavedeno dělení obyvatelstva podle národnosti, nelze tedy mluvit ani o národnostních menšinách. Národnostní otázku řešil v monarchii zákon o

---

[6] PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, ed. *Menšiny a právo v České republice*. Praha: Auditorium, 2009. ISBN 978-80-87284-00-1, s. 40-50.

[7] HOUŽVIČKA, Václav. *Právo menšin v proměnách času a souvislostí: Historii nezměníme, proto bychom ji neměli přehlížet* [online]. 2016 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://www.cdk.cz/pravo-mensin-v-promenach-casu-souvislosti

všeobecných občanských právech, který upravoval práva tzv. „národních kmenů“. Při prvním zjištěném sčítání lidu v roce 1880 pak bylo poprvé monitorováno složení obyvatelstva monarchie podle tzv. obcovací řeči (jazyka, kterým obyvatelé obvykle hovořili při styku s ostatními).

Zásadní změnu přinesl až rozpad rakousko-uherské monarchie a vznik Československa v roce 1918. Československý stát tvořený českými zeměmi, Slovenskem a Podkarpatskou Rusí představoval národnostně a etnicky pestré společenství. V českých zemích žili vedle většiny Čechů také tři miliony Němců, dále Poláci, Chorvaté nebo Lužičtí Srbové, Bulhaři a také židovské a romské obyvatelstvo. Menšiny představovaly 35 % obyvatelstva meziválečného Československa. Existence různých národností byla zásadní pro vznikající stát a v dalších letech ovlivňovala jeho vývoj. Z důvodu konfliktů v pohraničních oblastech, osídlených především národnostními menšinami, nebyli zástupci menšin zastoupeni v Československém národním výboru ani následně v prvním československém parlamentu. V důsledku toho nebyli ani přítomni při vytváření prvních státních zákonů, včetně ústavy. Tato skutečnost však vedla ke zhoršení už tak špatné situace mezi majoritou a minoritami. Posuny státních hranic a působení menšinového obyvatelstva v jeho pohraničí přispělo ke špatným vztahům s okolními státy, konkrétně s Německem, s Polskem a s Maďarskem. Národnostní politika meziválečného Československa byla postavena na koncepci národního státu, jehož vedoucí postavení zaujal československý národ, který tvořili společně Češi a Slováci. Ostatní národy měly postavení národních menšin. Zvláštní postavení získal pouze národ rusínský, kterému náležel na území Podkarpatské Rusi status státního národa se všemi jeho právy. Ale v ostatních částech československého státu se nacházeli Rusíni také v postavení menšiny. Dále byla uznána židovská a romská národnost. Národním menšinám systém poskytoval poměrně široká menšinová a občanská práva. Právní ochrana těchto menšin vyplývala z mezinárodní smlouvy o ochraně národnostních menšin, která byla uzavřena, v rámci mírové konference, v roce 1919. Všem obyvatelům státu deklarovala úplnou a naprostou ochranu života a osobních svobod, bez ohledu na jejich původ, státní občanství, jazyk, rasu nebo náboženství. Ochrana národních menšin byla zahrnuta také v první československé ústavě z roku 1920, která zabezpečovala všem státním občanům rovné používání občanských a politických

práv, rovný přístup do veřejné služby, k úřadům a hodnostem i vykonávání jakékoliv živnosti a podnikání. Kromě ochrany a práv jednotlivců umožňoval československý stát také rozvíjení kolektivních menšinových aktivit, školství ve vlastním jazyce, činnost národních spolků nebo politické stranictví. Meziválečné Československo bylo demokratickým státem s liberální a pokrokovou menšinovou politikou. Ani to však nezabránilo různým formám diskriminace, kterým bylo tehdy vystavováno menšinové obyvatelstvo.

Tři nejpočetnější menšiny (německá, polská a maďarská) se nacházely v pohraničních oblastech státu, v sousedství s rodnými státy příslušníků těchto menšin. Tyto státy uplatňovaly územní nároky vůči Československu s využitím nespokojenosti národních menšin. Národnostní problémy se nakonec staly také hlavní příčinou konce Československa. Ataky okolních států (Německa, Polska a Maďarska) a jejich nároky gradovaly k podpisu Mnichovské dohody. Na jejím základě a následné tzv. první vídeňské arbitráže došlo k uspokojení územních požadavků uvedených států v podobě postoupení pohraničních území tehdejšího Československa.

Definitivní konec prvorepublikového Československa nastává v březnu 1939, kdy byl na území Slovenska vyhlášen klerofašistický Slovenský stát, a 15. března 1939 po obsazení českých zemí německými vojsky vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava Německo získalo vedoucí postavení, a snažilo se o germanizaci okupovaných území.

Postavení příslušníků menšin žijících na okupovaném českém území se lišilo podle měřítek nacistické moci. Na nejnižším stupni se nacházeli židé, jejichž populace měla být vyhlazena, a ve stejném postavení byli také Romové.[8]

1.1.1.2 Národnostní menšiny v českých zemích v letech 1945–1989

Válečné události vedly v poválečném období ke změnám dosavadního mezinárodního pojetí práv národnostních a etnických menšin.

[8] BEDNAŘÍK, Petr, David KOVAŘÍK, Zdenko MARŠÁLEK a Helena NOSKOVÁ. *Menšiny kolem nás*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7285-249-9, s. 9-14.

Hrozivé zásahy nacistů vůči menšinám, jako genocida židovského a romského obyvatelstva, ale také rozsáhlá migrace v souvislosti s válečným konfliktem, zapříčinily výraznou proměnu složení menšin na území českých zemí. Československo bylo definováno jako stát Čechů a Slováků. Většina německého obyvatelstva byla v letech 1945–1947 odsunuta za hranice státu. Další menšiny (například Romové a Rusíni) však nebyly uznány s odůvodněním jejich „*nedokonalé národní identifikace*“. Dříve rusínské území Podkarpatské Rusi bylo v roce 1945 připojeno k Sovětskému svazu. Sovětský svaz ovšem Rusíny jako národ neuznával, a tak v roce 1952 byla také v Československu oficiálně zrušena i rusínská národnost, a z rusínských obyvatel se stali Ukrajinci. Přeživší obyvatelé židovského původu, i po válečném období, čelili dalším problémům. Vzhledem k tomu, že se zpravidla židé před válkou hlásili k německé národnosti, bylo na ně československými úřady, i po holocaustu, nepochopitelně pohlíženo jako na Němce. Z tohoto důvodu většina československých židů využila možnosti vystěhování se do Palestiny. Po druhé světové válce se v českých zemích, i přes snahu o dosažení národní jednoty státu, nacházela celá řada menšin. Například Řekové, kteří se na české území dostali po roce 1948 jako váleční uprchlíci, a kteří emigrovali z oblastí kontrolovaných komunistickými povstalci v době řecké občanské války. Následkem poválečných nucených migrací se v českých zemích (především v pohraničních oblastech) dále usadila komunita původně slovenských Maďarů. Později přibyli také příslušníci z různých spřátelených zemí Sovětského svazu, z nichž největší skupinu tvořili Vietnamci.

Československá státní politika vůči menšinovému obyvatelstvu byla výrazně ovlivněna sovětským přístupem k menšinám. Nová československá ústava přijatá v roce 1948 národnostní menšiny nedefinovala a nepřiznávala jim žádná práva, ale deklarovala politickou a občanskou rovnoprávnost všem občanům bez ohledu na jejich národnost a etnický původ. V mezinárodním měřítku obdobně Všeobecná deklarace lidských práv se o menšinách také výslovně nezmiňuje, ale zaručuje poskytovat ochranu a zajišťovat lidskou důstojnost všem, a to bez ohledu na jejich národní a etnickou příslušnost.

I přes uvedené deklarace asimilační politika československého státu v této době dosahovala svého vrcholu. Politika národnostních menšin prakticky neexistovala, jednalo se v podstatě jen o stálý dohled nad, těmito z pohledu

režimu, závadovými skupinami obyvatel. Dalším cílem bylo ideové politickovýchovné působení na menšiny se snahou o co největší integraci těchto lidí do společnosti. [9]

V tomto období došlo k úplnému utlumení řešení problematiky národnostních menšin. Neexistují téměř žádné písemné prameny, které by pojednávaly o možnostech rozvoje a zlepšení situace. Práva menšin byla tedy spíše popírána, a pokud došlo k nějakému konfliktu na menšinové bázi, pravý důvod byl prakticky popřen. [10]

Zásluhou samotných menšin a jejich působením na centrální instituce nastal obrat k lepšímu v přístupu k menšinovému obyvatelstvu až v druhé polovině 50. let. V této době bylo vydáno několik tiskových brožur se zásadami práce s příslušníky menšin, a v okresech s výraznějším zastoupením menšin začaly pracovat národnostní komise. Dále také bylo dosaženo prosazení některých práv na zachování rozvoje národnostní kultury a školství, což se projevilo v českých zemích hlavně u polské menšiny, na Slovensku u maďarské a ukrajinské menšiny.

Počet Romů v českých zemích se pohyboval kolem 30 tisíc. V Československu nebyli Romové chápáni jako obyvatelstvo jiné národnosti, byli zahrnování do kategorie nepřizpůsobivého nebo obtížně přizpůsobivého obyvatelstva. Spadali do působnosti „komise pro péči o obyvatelstvo cikánského původu“, do „komise pro převýchovu osob cikánského původu“ a do dalších komisí a výborů. Hlavním zákonem byl zákon o trvalém usídlení kočujících osob č. 74/1958 Sb. Národnostní politika podle těchto faktorů se Romů netýkala a nepodporovala uchování jejich kultury, natož vlastního školství. Československé úřady se usilovně snažily o začlenění Romů.

Změna v menšinové politice se projevila v nové ústavě vyhlášené v roce 1960, která v článku 25 uvádí práva vybraných menšin maďarské, polské a ukrajinské národnosti, jež mají zaručen kulturní rozvoj a vzdělávání v mateřském jazyce. V této ústavě byla výslovně zaručena rovnoprávnost všech

[9] BEDNAŘÍK, Petr, David KOVAŘÍK, Zdenko MARŠÁLEK a Helena NOSKOVÁ. *Menšiny kolem nás*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7285-249-9, s. 14-17.
[10] PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, ed. *Menšiny a právo v České republice*. Praha: Auditorium, 2009. ISBN 978-80-87284-00-1, s. 134-138.

občanů bez ohledu na národnost a rasu. Dále v 60. letech došlo k přijetí ústavního zákona č. 114/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice. Tento zákon vnímal národnosti jako státotvorné subjekty a určoval jejich přiměřené zastoupení v zastupitelských orgánech, všestranný kulturní rozvoj a možnost sdružování v organizacích, přiznával jim právo na vzdělávání v mateřském jazyce, jeho užívání na území obývaném menšinou, možnost tisku a informací v jazyce národností. Postavení národnostních menšin bylo uznáno čtyřem národnostem: Polákům, Maďarům, Ukrajincům a poprvé také Němcům. Národnostní práva však nebyla uznána Romům. [11]

1.1.1.3 Národnostní menšiny v českých zemích od roku 1989 do současnosti

Po otevření hranic začali logicky do Československa proudit cizinci. Tím byl umožněn, vznik nových menšinových společenství, nebo zvýšení počtů menších komunit např. Rumunů a Ukrajinců. Na území České republiky (tehdy ještě stále v československé federaci) se při sčítání lidu v roce 1991 tehdy přihlásilo ke slovenské národnosti 314 877 osob, polskou národnost uvedlo 59 383, německou 48 556, romskou 32 903, maďarskou 19 932, ukrajinskou 8 220, ruskou 5 062, bulharskou 3 487, řeckou 3 379, rusínskou 1 926 a chorvatskou 2 017 obyvatel.[12]

Euforie z nově nabyté svobody rozproudila nový elán jak na straně menšin, tak na straně politických činitelů zabývajících se menšinovou problematikou. Kamenem úrazu však bylo složité uspořádání federace a spory o kompetentnost orgánů republik a federace.[13]

Po rozpadu federace byla jako právní základ ČR přijata Listina základních práv a svobod, která byla uzákoněna ještě v československém zákonodárství v roce 1991. Vznikla také Rada pro národnosti vlády České republiky, která byla ustavena jako poradní, iniciativní a koordinační orgán vlády podílející se na přípravě opatření týkajících se práv jednotlivých národností, vzdělávání

[11] BEDNAŘÍK, Petr, David KOVAŘÍK, Zdenko MARŠÁLEK a Helena NOSKOVÁ. *Menšiny kolem nás*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7285-249-9, s. 17-20.
[12] Tamtéž, s. 20-21.
[13] SULITKA, Andrej, PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, ed. *Menšiny a právo v České republice*. Praha: Auditorium, 2009. ISBN isbn978-80-87284-00-1, s. 151.

v mateřském jazyce a pomoci při rozvoji a pěstování vlastní kultury. Usnesením vlády České republiky č. 63/1994 byl přijat Koncept přístupu vlády k otázkám národnostních menšin v České republice, který vymezuje samotný pojem národnostní menšina, což jsou občané České republiky tvořící společenství na základě užívání jiného než českého mateřského jazyka, vyznačují se jinými kulturními znaky, společnou historií, sepětím s jiným národem atd., definuje postavení a práva příslušníků těchto národnostních menšin, například právo na sdružování ve vlastních organizacích, rozvoj vlastní kultury, na šíření informací a vzdělávání v mateřském jazyce atd. V roce 1997 schválila ČR Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin. Dále roku 2000 pak čeští zástupci podepsali Evropskou chartu regionálních a menšinových jazyků. V souvislosti se vstupem do Evropské unie byl přijat zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin. Od tohoto zákona se odvíjí Usnesení vlády č. 1034 z 10. října 2001, kterým byla zřízena Rada vlády pro národnostní menšiny jako poradní a iniciativní orgán vlády. Status národnostní menšiny byl v roce 2020 přiznán čtrnácti menšinám. Mezi tyto menšiny patří: běloruská, bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, srbská, ukrajinská a vietnamská.

V České republice mají některé menšiny zvláštní ochranu na základě mezistátních bilaterálních smluv a dohod s příslušnými státy:

Polská menšina - č. 416/1992 Sb., Smlouva mezi ČSFR a Polskou republikou o dobrém sousedství, solidaritě a vzájemné pomoci,

německá menšina - č. 521/1992 Sb., Smlouva mezi ČSFR a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství, solidaritě a vzájemné pomoci,

slovenská menšina - č. 235/1993 Sb., Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci.[14]

[14] BEDNAŘÍK, Petr, David KOVAŘÍK, Zdenko MARŠÁLEK a Helena NOSKOVÁ. *Menšiny kolem nás*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7285-249-9, s. 20-23.

1.2 Právní úprava v rámci Ústavního pořádku České republiky

Práva národnostních a etnických menšin, v rámci pramenů práva v úrovni nejvyšší právní síly v ČR, najdeme zakotvena v Listině základních lidských práv a svobod.

V článku 1 Listiny základních lidských práv a svobod (dále jen „LZPS“) je uvedena základní hodnota, ze které můžeme vycházet všeobecně a tedy i v případě naší problematiky ochrany menšin. „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní lidská práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné*.“[15] Tento princip je rovněž deklarován v samotné Preambuli Ústavy ČR.

Přímo navazující v principu rovnosti je článek 3 LZPS, kde je doslovně uvedeno, že základní práva a svobody jsou zaručena všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování. Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod. Hlavním obsahem tohoto ustanovení je demonstrativní výčet zcela nepřípustných diskriminačních důvodů.[16]

Dle článku 24 LZPS nesmí být nikomu na újmu příslušnost ke kterékoli etnické nebo národnostní menšině. V tomto případě se může jednat o újmu majetkovou i nemajetkovou.

Dle článku 25 LZPS je občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny zaručen všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Dále je občanům náležejícím

[15]Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky: některé další související právní předpisy. Vydání: sedmnácté. Praha: Armex Publishing, 2022. ISBN 978-80-87451-87-8.

[16]TRYZNA, Jan a Jan KUDRNA. Vzdělávání policejních specialistů v oblasti prevence kriminality a menšinových specifik, Metodická příručka: Ústavní systém ochrany základních práv. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2021, s. 6-15.

k národnostním a etnickým menšinám za podmínek stanovených zákonem se zaručuje též:

- právo na vzdělání v jejich jazyce,
- právo užívat jejich jazyka v úředním styku,
- právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin. Toto ustanovení tedy garantuje menšinám jejich „etnicitu“, tedy, že mají právo menšinami být a dále se v různých směrech rozvíjet.[17]

1.3 Zákon o právech příslušníků národnostních menšin

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a změně některých zákonů je stěžejním zákonem ČR ohledně problematiky ochrany národnostních menšin. Upravuje práva příslušníků národnostních menšin a působnost ministerstev, jiných správních úřadů a orgánů územních samosprávných celků ve vztahu k nim.

Dle tohoto zákona je národnostní menšina definována jako: „*Společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo*.

Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“ [18]

Výkon práv příslušníků národnostních menšin, která jsou stanovena tímto zákonem, zvláštními právními předpisy či mezinárodními smlouvami o lidských

[17] GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, s. 435-438.

[18] Zákon č. 273/2001 Sb., O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, § 1-2.

právech a základních svobodách, kterými je Česká republika vázána, je zaručen a nesmí být omezován nebo znemožňován.[19]

Tímto zákonem je zaručena svobodná volba příslušnosti k národnostní menšině. Z důvodu příslušnosti k národnostní menšině nesmí být nikomu způsobena žádná újma. Proto také mimo jiné orgány veřejné správy nevedou evidenci příslušníků národnostních menšin. Přihlášení se k národnostní menšině je na základě dobrovolnosti evidováno pouze v oficiálním Sčítání lidu. Tyto údaje mohou být využity pouze k určenému účelu a poté musí být zničeny.[20]

Příslušníkům národnostní menšiny je zaručeno právo na sdružování v národnostních sdruženích i v politických stranách a v politických hnutích za podmínek a způsobem stanoveným zvláštními právními předpisy.[21]

Dále mají příslušníci národnostních menšin právo na aktivní účast v kulturním, společenském a hospodářském životě a ve veřejných záležitostech a to především, jestliže se týkají vlastních národnostních menšin, a to na úrovni obce, kraje i na celostátní úrovni. Toto právo vykonávají příslušníci národnostních menšin především prostřednictvím výborů pro národnostní menšiny, které jsou zřizovány podle zvláštních právních předpisů a Rady vlády pro národnostní menšiny.

Do působnosti Rady patří:

a) zajišťovat přípravu opatření vlády, která se týkají práv příslušníků národnostních menšin v České republice,

b) vyjadřovat se k návrhům zákonů, k návrhům nařízení vlády a k opatřením týkajícím se práv příslušníků národnostních menšin před jejich předložením vládě,

c) připravovat pro vládu souhrnné zprávy o národnostní situaci na území České republiky,

d) připravovat pro vládu nebo pro ministerstva či jiné správní úřady doporučení k zajištění potřeb příslušníků národnostních menšin, zejména v

---

[19] Zákon č. 273/2001 Sb., O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, § 3.
[20] Zákon č. 273/2001 Sb., O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, § 4.
[21] Zákon č. 273/2001 Sb., O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, § 5.

oblastech školství, kultury a médií, používání mateřského jazyka, společenského a kulturního života,

e) spolupracovat s orgány územních samosprávných celků při praktickém zabezpečování národnostní politiky státu,

f) navrhovat rozdělování finančních prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu na podporu aktivit příslušníků národnostních menšin.

Úkolem krajských úřadů je řídit a koordinovat ve svém správním obvodu plnění úkolů napomáhajících integraci příslušníků romské komunity do společnosti.

Úkolem obecních úřadů a obcí s rozšířenou působností je ve svém správním obvodu plnit úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.[22]

Mezi další stěžejní práva zaručená příslušníkům národnostních menšin tímto zákonem patří také:

- Právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny
- Právo na vícejazyčné názvy a označení
- Právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy
- Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních
- Právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny
- Právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin
- Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny[23]

[22] Zákon č. 273/2001 Sb., O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, § 6.
[23] Zákon č. 273/2001 Sb., O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, §7-13.

1.4 Právní úprava v rámci některých dalších zákonů ČR

Práva menšin jsou blíže rozpracována ve speciálních zákonech.

1.4.1 Správní řád

Práva příslušníků národnostních menšin v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád, se týkají především jazykové problematiky. Tedy toho, aby případná jazyková bariéra ve styku se správním orgánem nezpůsobila zbytečné komplikace a byla umožněna oboustranně

Příslušník národnostní menšiny má před správním orgánem právo činit podání a jednat v jazyce své národnostní menšiny. Pokud správní orgán nemá k dispozici úřední osobu znalou jazyka národnostní menšiny, zajistí si tento občan tlumočníka zapsaného v seznamu tlumočníků. Náklady tlumočení a náklady na pořízení překladu v tomto případě nese správní orgán.[24]

V případě doručování veřejnou vyhláškou, týká-li se veřejná vyhláška záležitosti práv příslušníků národnostních menšin a je-li ve správním obvodu správního orgánu zřízen výbor pro národnostní menšiny nebo jiný orgán pro záležitosti národnostních menšin, veřejnou vyhlášku správní orgán uveřejní též v jazyce příslušné národnostní menšiny.[25]

1.4.2 Zákon o obcích

V zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích, jsou práva národnostních menšin řešena především z toho důvodu, že pokud je menšina zastoupena ve větším množství na daném území obce, měla by mít právo zapojit se i do „fungování“ obce a pokusit se například díky tomu zlepšit podmínky pro vlastní rozvoj.

Pokud se v posledních dvou sčítáních lidu hlásilo k jedné menšinové národnosti vždy alespoň 10 % občanů obce a pokud o to požádají zástupci příslušné národnostní menšiny, pak v obci obývané příslušníky národnostních menšin se název obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných

[24] Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, § 16.
[25] Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, § 25.

prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků uvádějí též v jazyce národnostní menšiny.[26]

Dále podle tohoto zákona obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů obce hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny, pokud o to písemně požádá spolek zastupující zájmy národnostní menšiny. Nejméně polovinu členů výboru musí tvořit příslušníci národnostních menšin, ledaže tuto podmínku nelze splnit pro nedostatek kandidátů z řad národnostních menšin.[27]

1.4.3 Školský zákon

V zákoně číslo 561/2004 Sb., školský zákon, se jedná opět v první řadě o zachování jazyka národnostní menšiny v případě jejího většího zastoupení ve vzdělávacích institucích.

Tímto zákonem je zajištěno pro příslušníky národnostních menšin vzdělávání v jazyce národnostní menšiny v mateřských, základních a středních školách, a to v obcích, v nichž byl podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, zřízen výbor pro národnostní menšiny za následujících podmínek:

Třídu mateřské školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 8 dětí s příslušností k národnostní menšině.

Třídu základní školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 10 žáků s příslušností k národnostní menšině.

Mateřskou školu nebo základní školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 12 dětmi nebo žáky s příslušností k národnostní menšině v jedné třídě.

Třídu příslušného ročníku střední školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 12 žáků s příslušností k národnostní menšině.

---

[26] Zákon č. 128/200 Sb., O obcích, § 29, odst. 2.
[27] Zákon č. 128/200 Sb., O obcích, § 117, odst. 3.

Střední školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 15 žáky s příslušností k národnostní menšině.

Při organizaci vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlížejí obce, kraje, popřípadě ministerstvo k dostupnosti tohoto vzdělávání. Vzdělávání v jazyce národnostní menšiny může zajistit i svazek obcí, popřípadě se na způsobu zajištění, včetně financování, mohou dohodnout obce mezi sebou, popřípadě obec s krajem.

Ředitel školy může se souhlasem zřizovatele stanovit předměty nebo jejich části, v nichž se vzdělávání uskutečňuje dvojjazyčně, a to jak v českém jazyce, tak v jazyce národnostní menšiny.

Ve školách se vzděláváním v jazyce národnostní menšiny se vydávají vysvědčení, výuční listy, diplomy o absolutoriu dvojjazyčně, a to v jazyce českém a v jazyce národnostní menšiny.[28]

U profilové části maturitní zkoušky je ve školách a třídách s vyučovacím jazykem národnostní menšiny jednou z povinných zkoušek zkouška z jazyka národnostní menšiny.[29]

Tímto zákonem je umožněno rozvíjení a zachování jazyka menšiny, a tím je zároveň podporována i celková etnicita dané menšiny.

[28] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání tzv. školský zákon, § 13-14.
[29] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání tzv. školský zákon, § 81 odst. 9.

2 Mezinárodní systém ochrany práv menšin v rámci Rady Evropy

Následující kapitola se zabývá úpravou práv menšin v rámci Rady Evropy, jako mezinárodní organizace, která funguje na principu společné shody členských států a snaží se být zcela nezávislou na EU. Úvodem do problematiky je krátká historie ochrany práv menšin v rámci Evropy, dále představení úmluv a dohod na ochranu práv menšin, až k plnění a monitoring Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin.

2.1. Historie ochrany práv menšin v rámci Evropy

V Evropě neexistuje stát, na jehož území by nežili národnostní menšiny. Ochrana národnostních menšin však nebyla v minulosti samozřejmostí.

S přicházející demokracií se po 1. světové válce zavádí systém ochrany práv menšin, který do současnosti prochází změnami. Státy postupně přistupovaly k mírovým dohodám o poskytování ochrany národnostním menšinám. Ochraně práv menšin se věnovala Společnost národů se sídlem v Ženevě, s jejím zánikem přechází tento úkol na Organizaci spojených národů, která řeší i poválečnou úpravu problematiky národnostních menšin.

Původní koncepce minimální ochrany byla zásada nediskriminace, která vycházela z teze, že všichni obyvatelé jsou si rovni, a proto menšinám není třeba přiznávat zvláštní práva. Tuto koncepci poté převzala i Rada Evropy, která v roce 1995 rozšířila antidiskriminační opatření z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, i o systém specifických práv náležejících jednotlivým obyvatelům menšin na území Evropy.

2.2 Úmluvy a dohody na ochranu práv menšin

Tento systém práv menšin je zakomponován v Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin. Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin je jedinou mezinárodní úmluvou věnující se pouze problematice a ochraně práv příslušníků národnostních menšin v rámci evropských standardů.

Zúčastněné strany, které k této úmluvě přistoupí, se zavazují k podpoře skutečné rovnosti, nediskriminace, k podpoře svobody shromažďování, sdružování, vyjadřování, myšlení, svědomí a náboženství, k podpoře podmínek usnadňujících zachování a rozvoj kultury, náboženství, jazyka a tradic, k přístupu k médiím a jejich využívání, k jazykové svobodě, k podpoře účasti v kulturním, hospodářském a společenském životě, k podpoře ve veřejném životě, k podpoře vzdělání, a zakazuje nucenou asimilaci.

Rámcová úmluva však neobsahuje definici koncepce „národnostní menšiny“, protože žádná obecná definice nebyla schválena všemi členskými státy Rady Evropy. Proto každý stát rozhoduje a posuzuje, které skupiny obyvatel daného státu budou považovány za menšinu a zahrnuty pod tuto rámcovou úmluvu.

Tato rámcová úmluva také neřeší zaručení územní autonomie, ani občanství ke konkrétnímu státu. Tato rozhodnutí nechává opět v kompetenci daného státu [30].

Dalším dokumentem je úmluva přijatá v rámci Rady Evropy, a nazývá se Evropská charta regionálních či menšinových jazyků. Na základě tohoto dokumentu si jednotlivé státy aplikují ustanovení, a je na rozhodnutí daného státu, jaká ustanovení přijmou, a jaká ustanovení ignorují. Zároveň výše uvedené úmluvy sice stanovují záruku práv národnostních menšin, avšak opět nechávají na rozhodnutí jednotlivých států určení a přiznání konkrétních vnitrostátních národnostních menšin[31].

Práva národnostních menšin řešila a řeší Rada pro lidská práva. V roce 2018 přijala rezoluci týkající se národnostních, etnických, náboženských a jazykových menšin. Rada zřídila Fórum pro menšinovou problematiku (Forum on Minority Issues), kam se mohou obracet národnostní menšiny se svými problémy, které se následně analyzují, diskutují a hledají se různá řešení[32].

---

[30] *Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin* [online]. In: V Praze dne 12. dubna 1995 [2022-06-20]. Dostupné z: https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=25839&id_var=22229

[31] *Evropská charta regionálních či menšinových jazyků* [online]. Štrasburk 5. listopadu 1992 (ETS 148), 12 [2022-06-20]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf

[32] *United Nations Forum on Minority Issues* [online]. [2022-06-20]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/en/hrc-subsidiary-bodies/minority-issues-forum

Ochraně národnostních menšin se vedle již zmiňované Rady Evropy a OSN věnují další mezinárodní organizace, např. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), v rámci které byl zřízen post Vysokého komisaře pro národnostní menšiny. Jeho úkolem je pomáhat řešit spory zahrnující národnostní menšiny. Mezinárodní organizace mimo Evropu toto téma prozatím výrazněji neřeší.

2.3 Plnění a monitoring Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin

Účastníci Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin podléhají kontrole plnění jednotlivých ustanovení rámcové úmluvy. Monitoring plnění úmluvy je v kompetenci nezávislých expertů Poradního výboru a Výboru ministrů.

Každý zúčastněný stát je povinen do jednoho roku předložit první zprávu o plnění rámcové úmluvy, a následně každých pět let předložit další zprávy o plnění úmluvy. Na zvláštní žádost Výboru ministrů může být požadována mimořádná zpráva, a zúčastněný stát má povinnost tuto zprávu předložit.

Zprávy se vyhotovují ve spolupráci s menšinou a nevládními organizacemi. Posléze jsou tyto zprávy kontrolovány a přezkoumávány Poradním výborem podle daného praktického postupu pro provádění návštěv jednotlivých států. Poradní výbor diskutuje v rámci kontroly s představiteli menšin, nevládních organizací a s dalšími zúčastněnými orgány. Po dokončení posouzení o plnění úmluvy Poradní výbor vydá a schválí stanovisko, které předá danému zúčastněnému státu. Stát má poté právo vyjádřit se k tomuto stanovisku, a zaslat své připomínky.

Jakmile Poradní výbor ukončí své posouzení, následně Výbor ministrů přijme rezoluci obsahující závěry a doporučení zúčastněnému státu, týkající se realizace Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin.

Stanovisko Poradního výboru, jakož i závěry a doporučení Výboru ministrů je následně poskytnuto veřejnosti. Zúčastněné státy jsou poté vyzývány pravidelně informovat Poradní výbor o plnění vydaných opatření[33].

[33] *Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Role in brief; Independent experts;* [online]. [2022-06-21]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/minorities/advisory-committee

Problematice národnostních menšin se věnuje také Evropská unie.

3. Ochrana národnostních a etnických menšin v rámci EU

V této kapitole se v první části věnuji úvodu do problematiky menšiny v zemích Evropské unii včetně rozmanitosti menšin, dále historii jejich ochrany v Evropské unii. A kapitolu uzavírá přehled legislativy na ochranu práv menšin v EU.

3.1 Menšiny v zemích Evropské unie

V členských státech Evropské unie se vyskytuje až 90 menšinových skupin.

V téměř polovině nových členských států, jako jsou např. Estonsko, Lotyšsko, Litva, Slovensko a Slovinsko, představují menšiny více než 10 % celkového počtu obyvatel těchto států. Malta nemá žádné hlášené menšiny, zatímco v Lotyšsku mluví lotyšským jazykem pouze 59,7 % obyvatel. 10 % menšinové populace se nachází pouze ve Španělsku (Katalánci 10,3 % z celkového počtu obyvatel).

Největší menšinovou skupinu představuje ruské obyvatelstvo v pobaltských zemích s více než 1,2 miliony podle posledních údajů ze sčítání lidu. Polovina z nich žije v Lotyšsku, kde etnické menšiny tvoří téměř 50 % z celkového počtu obyvatel.

Ve všech pobaltských zemích regionální nebo menšinové jazykové skupiny překračují zastoupení 15 % ve srovnání s celkovým počtem obyvatel. Největší etnickou menšinou v Evropě jsou Romové a jsou rozptýleni v několika evropských zemích[34]. Střední a východní Evropa je domovem asi 70 % romské komunity v Evropě[35], a v důsledku toho jsou v nových členských státech Evropské unie příslušníci této romské menšiny zastoupeni více než 60 % ve srovnání s 37 % na celkové evropské úrovni. Nedostatek spolehlivých statistických údajů o Romech však znemožňuje získat přesná čísla.

---

[34] *Hodnoty: Lidská práva, demokracie, právní stát* [online]. [2022-06-21]. Dostupné z: https://www.coe.int/cs/web/about-us/values

[35] LIÉGEOIS, Jean-Pierre. *Roma, Gypsies, Travellers* [online]. Strasbourg, Council of Europe: Publishing and Documentation Service, 1994 [2022-07-07]. ISBN ISBN 92-871-2348-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=W7l-fGIA2ZkC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Deklarování etnické či národnostní příslušnosti se liší v závislosti na obdobích společensko-politických změn, ke kterým v určité zemi dochází. Ve skutečnosti většina členských států Evropské unie nemůže provádět sběr dat o počtu jednotlivců a skupin s etnickým menšinovým původem, protože identifikace etnického původu není podle předpisů na ochranu osobních údajů povolena.

3.2 Historie ochrany menšin v Evropské unii

Historicky neschopnost chránit práva menšin ve státech vedla k velkým vnitřním a mezinárodním konfliktům. Takové konflikty na druhé straně vyvolaly mezinárodní obavy a odpovědnost, které byly pravděpodobně v rozporu se zásadou nevměšování se do vnitřních záležitostí suverénního státu. Skutečnost, že práva mezinárodních menšin zaostávají za vývojem ostatních lidských práv, není překvapivá.

Přijmutí řady rozdílů představuje neustálou výzvu v procesu budování Evropské unie. Tyto zkušenosti přispěly k nutnosti rozvíjet kulturu lidských práv a tolerance. Evropská unie proto od samého počátku prosazuje lidská práva, ochranu menšin a také mírové soužití národů navzdory jejich rozdílné etnické identitě. Taková politika také ovlivňuje kandidáty na členství v EU.

Evropské dějiny zaznamenávají řadu konfliktů, které přispěly k politické destabilizaci a k vytvoření požadavků na uznání práv etnických skupin. Po skončení první světové války, pod záštitou Společnosti národů, začíná systematické uznávání práv menšin mezinárodními dohodami.[36]

K mírovým dohodám na ochranu menšin se zavázaly Rakousko, Maďarsko, Bulharsko a Turecko. Polsko, Československo, Království Slovinska Chorvatska a Srbska, Rumunsko a Řecko přijaly podobné závazky na základě zvláštních dohod. Některé země jako Finsko, Albánie a tři pobaltské státy, se zavázaly k ochraně menšin tím, že vstoupily do Společnosti národů. Dvoustranné dohody o vzájemné ochraně menšin mimo Společnost národů zaručovaly kromě

[36] MAHDAL, Marcel. TRIANONSKÁ MÍROVÁ SMLOUVA (4. 6. 1920): Evropa a svět mezi válkami. *Moderní-Dějiny.cz* [online]. 4.11.2010, AKTUALIZOVÁNO: 1.4.2012 [2022-08-11]. Dostupné z: https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/trianonska-mirova-smlouva-4-6-1920/

občanských a politických práv také neomezené užívání mateřského jazyka a svobodu vyznání.

Versailleský systém na ochranu menšin také popřel jakékoli přizpůsobení ze strany státu, ve kterém se menšiny nacházely.

Pozitivním příkladem ochrany menšin mezi dvěma světovými válkami je „Zákon o autonomii v Estonsku z roku 1925, podle kterého bude na estonském území uznávána německá, ruská a švédská menšina, stejně jako finsko-švédská dohoda z r. 1921“[37].

Ochrana menšin v Evropě je nadále prosazována Chartou Organizace spojených národů z roku 1945, Všeobecnou deklarací lidských práv z roku 1948 a Mezinárodním paktem o občanských a politických právech z roku 1966. Převážně ve všech mezinárodních dokumentech jsou kolektivní práva menšin nahrazována formulacemi na ochranu individuálních lidských práv.

„Zlom v regulaci takové ochrany přichází s přijetím Deklarace o právech osob patřících k národnostním, etnickým, náboženským nebo jazykovým menšinám z roku 1992“[38].

Ochrana menšinových skupin je začleněna také do velkého množství dokumentů OBSE, Rady Evropy a Evropské unie a řady organizací[39].

Důležitý orgány Rady Evropy, které mají zvláštní význam pro ochranu lidských práv a práv menšin, jsou:

- Evropský soud pro lidská práva (ECHR),
- Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI),
- Evropská komise pro právní demokratizace, komisař pro lidská práva.

Důležitými dokumenty Rady Evropy na ochranu menšin jsou:

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950),
- Evropská charta regionálních nebo menšinových jazyků (1992),

---

[37] NÁRODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ. *Ústavní zákon o autonomii Podkarpatské Rusi: 329/1938 Sb. Ústavní zákon ze dne 22. listopadu 1938 o autonomii Podkarpatské Rusi* [online]. 1938 [2022-08-21]. Dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/Ústavní_zákon_o_autonomii_Podkarpatské_Rusi

[38] Deklarace práv osob patřících k národnostním nebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám. *Migraceonline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci* [online]. 28. 3. 2003 [2022-08-18]. Dostupné z: https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/deklarace-prav-osob-patricich-k-narodnostnim-nebo-etnickym-nabozenskym-a-jazykovym-mensinam

- Rámcová úmluva o ochraně Národnostní menšiny (1995).

V rámci EU je ochrana menšin upravena základními smlouvami:

- Smlouvou o EU (1992),
- Smlouvou o založení Evropského společenství (1997),
- Listinou základních práv v EU (2000).

Ochrana menšin je upravena i prostřednictvím zákonů Evropské rady:

- Deklarace o rasismu a xenofobii (1991),
- Společná akce přijatá Radou o odstranění rasismu a xenofobie (1996),
- Deklarace Rady a zástupců vlád členských států o respektování diverzita a boj proti rasismu a xenofobii (1997),

Dalšími nástroji pro ochranu menšin jsou směrnice:

- Směrnice Rady 2000/78/ES o zásadě rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový a etnický původ (2000),
- Směrnice Rady 2000/750/ES o obecných rámcích pro rovné zacházení v zaměstnání (2000).

Rozhodnutí Rady 2000/750/ES, kterým se zavádí akční program Společenství pro boj proti diskriminaci (2000).

Akty Evropského parlamentu v této souvislosti:

- Usnesení o Chartě Společenství o regionálních jazycích a kulturách a Chartě o skutečných etnických menšinách (1981),
- Usnesení o opatření ve prospěch jazyka a kultury menšin (1983),
- Rezoluce o jazycích a kulturách regionálních a etnických menšin v Evropském společenství (1987),
- Rezoluce o jazykových a kulturních menšinách v Evropském společenství (1994),
- Směrnice Evropského Parlamentu a Rady pro ochranu fyzických osob o zpracování osobních údajů a volném pohybu údajů (1995),
- Usnesení o rasismu, xenofobii a antisemitismu a budoucích krocích k odstranění rasové diskriminace (1998),
- Rezoluce o regionálních a méně používaných evropských jazycích (2001).

I po druhé světové válce však stále přetrvává určitý rozporuplný postoj k otázkám práv etnických komunit. Genocida páchaná na Židech a Romech,

masové zabíjení a perzekuce poukázaly na nutnost ochrany etnických a náboženských menšin a vytvoření účinných nástrojů pro jejich realizaci.

3.3 Přehled legislativy na ochranu práv menšin v Evropské unii

Ve všech členských státech a na území Evropské unie žijí lidé, kteří se považují za příslušníky etnické, jazykové, náboženské či jiného typu menšiny. Na základě usnesení Evropského parlamentu o ochraně menšin a antidiskriminační politice rozšířené Evropy ze dne 8. 6. 2005 by měly být vyzvány jednotlivé národy k uznání právní a politické příslušnosti určitých menšin.

Legislativa Evropské unie by měla ovlivňovat nejen sociální solidaritu, ale přispět také k překlenutí propasti mezi hospodářskými a sociálními rozdíly.

Na úrovni Evropské unie neexistuje ucelený právní rámec pro ochranu menšin. Existují však určité tendence k jeho rozvoji. Evropská unie se stále více otevírá právům menšin a přijala normy pro jejich ochranu.

Zásadním dokumentem pro ochranu práv menšin je Rasová směrnice, podle které je povinností států zavádět „rovné zacházení s osobami bez ohledu na rasový či etnický původ“[40].

Unijní právo však nepřijalo definici menšin. V mnoha nástrojích Evropské unie je však jednou z hlavních a základních zásad zásada rovného zacházení. Jedno ze základních ustanovení na ochranu menšin lze spatřovat ve Smlouvě o fungování EU, kde se v článku 19 počítá s přijímáním opatření na ochranu před diskriminací na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení a další. Právě na základě tohoto článku byly vypracovány během mezivládní konference v Nice směrnice pro rasovou rovnost a rovné zacházení v zaměstnání. Původně se jednalo o formu politické deklarace Evropského parlamentu, Rady a Evropské komise jako právně nezávazného dokumentu. Listina získala právní závaznost až později vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, tj. 1. prosince 2009.

Listina základních práv EU zakazuje diskriminaci na základě příslušnosti k národnostní menšině (článek 21) a zdůrazňuje, že musí respektovat kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost (článek 22). Dle této listiny má každý právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a

[40]Směrnice 2000/43/ES – rovné zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ. *Rovné zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ: Přístup k právu Evropské unie* [online]. Poslední aktualizace 23.02.2017 [2022-08-21]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/LSU/?uri=CELEX:32000L0043

rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice.

Tato dohoda nabádá k respektování lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, zahrnuje práva osob příslušníků menšin (článek 12) a mezi důvody diskriminace patří mimo jiné etnický původ, náboženské vyznání a přesvědčení a příslušnost k národnostní menšině (články 11-81).[41]

Od roku 1993, tedy 16 let před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, Evropská unie stanovila, že země mohou vstoupit do Unie pouze za podmínky, že zaručí respekt a ochranu menšin (známější jako Kodaňská kritéria).

Těmito kritérii jsou institucionální stabilita zaručující demokracii, právní stát, lidská práva, respektování a ochrana menšin, fungující tržní hospodářství a schopnost vypořádat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci EU, schopnost přijmout závazky spojené s členstvím včetně schopnosti efektivně provádět pravidla, normy a politiky, které tvoří soubor právních předpisů EU („acquis"), dodržování cílů politické, hospodářské a měnové unie.[42]

Jedním ze základních kritérií členství v Evropské unii je, že kandidátské země zajistí mimo jiné ochranu lidských práv, respekt a ochranu menšin. Vzhledem k tomu, že Evropská unie nemá zákonné kompetence k vytvoření jednotné a komplexní politiky na ochranu menšin, její kapacita zabývat se menšinovými otázkami je omezená.

Politiky Unie v oblasti antidiskriminace, regionálního rozvoje, imigrace a integrace se však přímo dotýkají příslušníků menšin, čímž doplňují snahy členských států účinně řešit problémy menšin.

Neexistence komplexní politiky ochrany menšin na úrovni Evropské unie odráží širokou škálu různých problémů, které menšiny ovlivňují, jako je sociální začleňování, zaměstnanost, vzdělávání a jazyk, migrace a integrace a různé další potřeby.

---

[41] *Úřední věstník Evropské unie: LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE* [online]. 2010 [2022-09-02]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF

[42] *Přístupová kritéria (kodaňská kritéria)* [online]. [cit. 2022-09-02]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:accession_criteria_copenhague

Lisabonská smlouva, která vstoupila v platnost 1. prosince 2009, zavedla do primárního práva Evropské unie pojem „menšiny“, což je první výslovný odkaz na menšiny v historii Evropské unie. V konsolidovaném znění Smlouvy o Evropské unii článek 2 obecných ustanovení jasně stanoví, že „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin“.

Vstupem Lisabonské smlouvy v platnost získala Listina základních práv v Evropské unii stejnou právní hodnotu jako smlouvy Evropské unie. V kapitole III Rovnost, čl. 21 Zákaz diskriminace, Listina výslovně odkazuje na národnostní menšiny. „Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci. V důsledku toho se pojem „národnostní menšina“ stal v legislativě Evropské unie pojmem, který dosud nebyl definován[43].

Ačkoli však primární legislativa Evropské unie poprvé obsahuje pojmy „menšiny“ a „příslušnost k národnostní menšině“, Smlouva z Pisy nedává Evropské unii nové právní kompetence, které by umožnily vznik tzv. obecné politiky, jejímž cílem by byla ochrana menšin.

Ochrana příslušníků menšin zůstává úkolem, který Evropská unie může nebo musí plnit v různých politických kontextech. Nová Smlouva o fungování Evropské unie ve skutečnosti stanoví, že boj za rovnost je povinností Evropské unie[44].

V ustanovení o obecné působnosti, článku 10 této dohody „Při vymezování a provádění svých politik a činností se Unie zaměřuje na boj proti jakékoliv diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského

[43] *Úřední věstník Evropské unie: LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE* [online]. [2022-09-02]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:accession_criteria_copenhague

[44] *Úřední věstník Evropské unie: SMLOUVA O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE* [online]. 2012 [2022-09-02]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS

vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.“[45]

Evropská unie je povinna respektovat kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost, jak je zdůrazněno v Listině základních práv Evropské unie v kapitole III, článek 22 Kulturní, náboženská a jazyková rozmanitost.

Uznání postavení menšin jako národnostních menšin spadá zcela do pravomoci členských států Evropské unie. Všechny členské státy Evropské unie jsou povinny na mezinárodní i národní úrovni chránit lidská práva a garantovat základní práva, která mají zvláštní význam pro příslušníky národnostních menšin.

Jak již bylo uvedeno výše, Unie nemá zákonné kompetence k řízení ochrany národnostních menšin jako takové, může však řídit celou řadu otázek dotýkajících se příslušníků národnostních menšin.[46]

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin předpokládá monitorovací mechanismus pro hodnocení toho, jak je dohoda implementována v členských státech. Výsledkem jsou doporučení pro zlepšení ochrany menšin ve státech, kde se přezkum provádí.

Takže například usnesení Evropského parlamentu o ochraně menšin a nediskriminaci z roku 2005 navrhlo řadu kompetenčních bodů, které se nacházejí ve Smlouvách o Evropské unii, včetně zákazu diskriminace, podpory kultury, vzdělávání, výzkumu, zaměstnanosti, soudní spolupráce, volného pohybu a společného trhu práce. V každém případě je na členských státech, aby uznaly určitou menšinu za „národnostní“, protože legislativa Evropské unie v tomto směru nemá kompetence. Znalosti o regulaci práv menšin by měly zvýšit povědomí o úloze menšin v evropském prostoru.

Další možností pro ochranu menšin je harmonizace národních politik, norem, principů a praktik, a v neposlední řadě i harmonizace odpovědností.

---

[45] *SMLOUVA O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE: Úřední věstník Evropské unie* [online]. 2012 [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS

[46] *РАМКОВЕН ДОГОВОР: Ohrid Agreement* [online]. Ohrid, Republika Makedonija, 2001 [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/ramkoven_dogovor-3.pdf

4. Analýza právní ochrany etnik a menšin v Severní Makedonii

4.1 Historický a institucionální vývoj Makedonie

Na úvod této části práce je třeba zmínit historický a institucionální vývoj Makedonie, a tím dokázat prolínání se různých národnostních etnik na tomto území.

Území nynější Makedonie patří mezi nejdéle osídlenou část Evropy. První nálezy osídlení se datují do období eneolitu, a po celou dobu existence bylo území Makedonie pod vlivem různých národnostních etnik a etnicit např. Ilyrů, Thráků, Slovanů, starověkých Makedonců, Asjenovců, Latinského císařství, Palaiologovců a Srbů. Po staletí byla Makedonie součástí různých říší např. římské, bulharské, byzantské, srbské a osmanské. Po skončení 1. světové války byla součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Tehdy byla Makedonie připojena jako součást Srbska. I přes odpor Makedonců a neztotožnění se se srbským národem docházelo k násilné srbizaci makedonského území.

Od roku 1920 do dnešní doby se více než 1.700.000 Makedonců přihlásilo k národnosti Makedonských Slovanů. Jejich jazykem je makedonština, jejich písmem je cyrilice, věřící jsou většinou pravoslavní, ale i muslimové – Torbešové. Makedonští Slované neboli Slavomakedonci představují 65 % obyvatelstva Severní Makedonie. Menšiny Slavomakedonců žijí také v Srbsku, Albánii, Černé Hoře a Řecku.

V průběhu 2. světové války na většině území Severní Makedonie proběhla anexe Bulharskem a byla zde prováděna bulharizace Makedonců. Na území západní oblasti, kde žili albánští obyvatelé, proběhla anexe Itálií, a toto území bylo následně začleněno do Albánie. Následně tato území byla okupována německými vojsky.

Po osvobození od okupace byla v rámci Jugoslávie vyhlášena v roce 1945 Lidová republika Makedonie později přejmenována na Socialistickou republiku Makedonie s rozsáhlou mírou samosprávy, byť se jednalo o autonomii do jisté míry formální. Pro makedonské obyvatelstvo se jednalo o významnou autonomii, jelikož po mnoha staletích získala Makedonie svoji státnost, i když v rámci

jugoslávské federace. To mělo za následek i vznik autonomních církevních institucí, např. vznik nezávislé Makedonské pravoslavné církve, i když tuto nově vzniklou církev Srbská pravoslavná církev a Řecká pravoslavná církev nikdy neuznaly. Nicméně v prostředí nacionalismu se stala tato církev symbolem samostatnosti makedonské církve i makedonského národa.

Makedonie byla součástí Socialistické federativní republiky Jugoslávie až do mírového odchodu v roce 1991. Toto osamostatnění se však neobešlo bez potíží, kdy např. Řecko zpochybňovalo samostatný název Makedonie jako označení samostatného státu. Řecko označovalo Makedonii mnohdy jako Republiku Skopje, a makedonský národ označovalo za slovanské Řeky. Dále např. Bulharsko označovalo makedonský jazyk za bulharský dialekt, a Makedonii považovalo jako součást Bulharska. Dále např. Srbsko rovněž neuznávalo existenci makedonského národa a označovalo jej jako jižní Srbsko.

V lednu 1991 parlament schválil Deklaraci o suverenitě Makedonské republiky a zvolil prvního prezidenta Kira Gligorova. Následně bylo vyhlášeno referendum o budoucnosti Makedonie. Referenda se zúčastnilo 72 % oprávněných voličů s 95 % výsledkem pro nezávislost. Srbské a albánské obyvatelstvo Makedonie referendum, ústavu i makedonskou samostatnost ignorovalo. Vztahy mezi albánskou menšinou a makedonskou většinou se zostřily, v dubnu 1992 byla na Albánci obývaných územích vyhlášena tzv. autonomní republika Ilyrida, kterou oficiální makedonské orgány nikdy neuznaly.

Makedonští Albánci požadovali, aby byli uznáni za druhý státotvorný národ a nikoli pouze menšinu s menšinovými právy. Tyto vnitrostátní problémy nakonec vyústily v ozbrojené povstání. Boje se podařilo ukončit a zahájit mírová jednání díky mírovému zásahu politiky Evropské unie. Následně byly přijaty ústavní změny, které výrazně posílily postavení makedonských Albánců v politickém systému. I přes přijatá opatření má Makedonie vnitropolitické problémy s albánskou menšinou a situace není stabilizována do dnešního dne.

Nyní je Makedonie stát se standardně fungující parlamentní demokracií s jednokomorovým Parlamentem. Od března 2020 je země jedním z členů NATO a vede hovory o členství v EU. Makedonie je zemí s multietnickou společností. Podle posledních statistických zjištění se na území Makedonie nachází přibližně 64 % občanů s příslušností makedonskou, 25 % občanů s příslušností albánskou,

4 % občanů s příslušností tureckou, 3 % občanů s příslušností romskou, 2 % občanů s příslušností srbskou, 1 % občanů s příslušností bosenskou, a 1 % občanů s příslušností vlašskou a ostatní.[47]

Sčítání lidu 2021		
Etnická příslušnost	***Počet obyvatel***	***%***
Makedonci	1 073 299	64,18
Albánci	446 245	25,17
Turkové	70 961	3,85
Srbové	23 847	1,78
Vlaši	8 714	0,48
Bosňákové	16 042	0,84
Romové	46 433	2,66
Ostatní	151 172	1,04
Celkem	***1 836 713***	***100***

Tabulka 2 Statistická data. Celkový počet obyvatel Republiky Makedonie podle prohlášení za národnosti Sčítání lidu v roce 2021

4.2. Dohody na ochranu práv menšin v Makedonské republice

Jako všechny státy má i Makedonie závazky podle mezinárodního práva týkající se ochrany práv příslušníků etnických a jazykových menšin. Nejdůležitější a možná nejrozvinutější dohody na ochranu etnické a jazykové rozmanitosti pocházejí z Rady Evropy, jejímž členem je od roku 1995 i Makedonie.

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin je prvním právně závazným mnohostranným nástrojem věnovaným ochraně národnostních menšin obecně. Jeho účelem je upřesnit zásady, které jsou státy povinny respektovat v zájmu zajištění ochrany národnostních menšin.

[47] GJORGJIEVSKA, Tatjana. *Sčítání lidu, domácností a bytů v Republice Makedonie: Celkový počet obyvatel, domácností a bytů podle územního uspořádání Republiky Makedonie* [online]. In:. Evropa 92 DOOEL, 2022, 2022, s. 220 [cit. 2022-09-23]. ISBN 978-608-227-343-3. Dostupné z: https://www.stat.gov.mk/InfoGraphic/2022/POPIS_DZS_web_MK.pdf

Při vstupu do Rady Evropy se Makedonie zavázala podepsat a ratifikovat Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin. Tato úmluva byla podepsána 25. července 1996 a vstoupila v platnost 1. února 1998.

Další významnou dohodou Rady Evropy je Evropská charta regionálních a menšinových jazyků. Makedonská republika podepsala tento dokument ve stejný den jako výše zmíněnou Rámcovou úmluvu. Na základě tohoto zákona stát souhlasí s dodržováním ustanovení Listiny základních práv. V Makedonské republice tak identifikují 6 tradičně používaných jazyků, které jsou harmonizovány podle definice uvedené v článku 1. a Evropské charty regionálních a menšinových jazyků, a to albánština, bosenština, romština, turečtina, srbština a vlaština.

Etnické skupiny v makedonské společnosti jsou podle jedné z definic UNESCO definovány jako skupina lidí, kteří vlastní a usilují o zachování národních, náboženských, jazykových tradic a vlastností, které jsou nápadně odlišné od ostatních skupin. Ochrana a prosazování práv menšin má zásadní význam pro existenci a fungování multikulturních společností v Makedonii. Základní standardy ochrany práv menšin, jsou zákaz diskriminace a rovnost, účast ve všech sférách veřejného života, začleňování menšin do rozhodování, právo na výchovu, zachování kulturních identit.

V minulosti bylo zpochybňováno postavení menšin, menšiny se odkazovaly na problematické ustanovení pojmu „národnost“ z Ústavy ze 17. listopadu 1991, kde bylo ustanoveno: „Makedonie je konstituována jako národní stát makedonského lidu, ve kterém zajistí plnou občanskou rovnost a trvalé soužití makedonského lidu s Albánci, Turky, Vlachy, Romy a dalšími národnostmi žijícími v Republice Makedonie.“

4.3. Změny v legislativě na ochranu práv menšin v Makedonské republice

Až po deseti letech došlo k významným změnám zásadního a symbolického významu podepsáním Ochridské rámcové dohody v srpnu 2001. Ochridská rámcová dohoda stanovila základní principy státu, jako je ukončení nepřátelství, dobrovolné odzbrojení albánských ozbrojených skupin, decentralizace vlády a reforma menšinových politických a kulturních práv.[48]

Hlavním cílem této dohody je podporovat mírový a harmonický rozvoj občanské společnosti při respektování etnické identity a zájmů všech občanů Makedonské republiky. Ochridská rámcová dohoda se skládá z deseti částí: základní principy; zastavení nepřátelských akcí; rozvoj decentralizované vlády; zákaz diskriminace a spravedlivé zastoupení; zvláštní parlamentní postupy; vzdělávání a používání jazyků; vyjádření identity; implementace; a závěrečná ustanovení.

I díky Ochridské rámcové dohodě došlo k ústavním změnám v Ústavě Republiky Makedonie. Např. došlo ke změně problematického ustanovení pojmu národnosti na „Občané Republiky Makedonie, makedonský lid, stejně jako občané žijící v jejích hranicích, kteří jsou součástí albánského lidu, tureckého lidu, valašského lidu, srbského lidu, Romů, bosenského lidu a ostatních entit." Touto změnou poprvé byli Albánci a další národy uznány za konstituční národ v Makedonské republice.

Dále bylo zřízeno nové ministerstvo pro politický systém a mezikomunitní vztahy. Toto ministerstvo plní především níže uvedené úkoly:

- podporuje vládu při realizaci strategických priorit souvisejících se závazky vyplývajícími z Rámcové dohody,
- zajišťuje finanční prostředky pro úspěšnou realizaci plnění závazků vyplývajících z Rámcové dohody v rámci rozpočtu Republiky Severní Makedonie i od dárců,
- podporuje ochranu práv členů komunit jako skupiny občanů Republiky Severní Makedonie, kteří tradičně žijí na území Republiky

[48] *РАМКОВЕН ДОГОВОР: Ohrid Agreement* [online]. Ohrid, Republika Makedonija, 2001 [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: https://www.pravdiko.mk/wpcontent/uploads/2013/11/ramkoven_dogovor-3.pdf

Severní Makedonie a mají různé etnické, jazykové, kulturní, náboženské, popř. jiné zvláštnosti a jsou vedeni touhou po ochraně a péči o tyto zvláštnosti,

- zaštiťuje implementaci práva používat jazyky a písma komunit,
- zaručuje ochranu etnické, kulturní, jazykové a náboženské identity komunit,
- spolupracuje na mezinárodní úrovni v otázkách souvisejících s politickým životem a vztahy mezi komunitami,
- sleduje stav vztahů mezi komunitami v Republice Severní Makedonie na celostátní úrovni, podle krajů a v jednotkách místní samosprávy a připravuje zprávy a doporučení vládě Republiky Severní Makedonie a také Výboru pro vztahy mezi komunitami a plní další úkoly stanovené zákonem.[49]

Zároveň dodatek V (náhrada článku 7 Ústavy Republiky Makedonie) stanoví, že makedonský jazyk s cyrilicí je oficiálním jazykem Republiky Makedonie, jakož i v jejích mezinárodních vztazích. Tento článek oficiálně uvádí používání dalších jazyků, kterými mluví alespoň 20 % občanů.

Oblasti, v nichž jsou albánština a další jazyky považovány za oficiální jazyk, jsou osobní doklady, jednotky místní samosprávy, komunikace s regionálními jednotkami ministerstev a ministerstev, orgány státní správy a další podle zákonů jiných oblastí.

Dodatek k čl. 8 odst. 2 Ústavy Republiky Makedonie zavedl vhodné a spravedlivé zastoupení menšin jako základní hodnotu ústavního pořádku Republiky Makedonie. Jde o jeden ze základních a nejdůležitějších principů Ochridské rámcové dohody, jejímž cílem je zajistit rovnost etnických komunit ve veřejném životě.

Změna čl. 19 odst. 3 a 4 Ústavy Republiky Makedonie klade na roveň postavení islámské náboženské komunity v Makedonii, katolické církve, evangelicko-metodistické církve a židovské komunity se statutem makedonské komunity a pravoslavné církve.

[49] *Влада на Република Северна Македонија: Министерство за политички систем и односи меѓу заедниците* [online]. [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: https://vlada.mk/node/18376

Další změna odstavce 2 článku 56 Ústavy Republiky Makedonie nahrazuje formulaci „makedonský lid a národnosti“ formulací „všechny komunity v Makedonii“ v odstavci, který odkazuje na ochranu historického a uměleckého bohatství.

Díky Ochridské rámcové dohodě došlo k legislativním změnám v některých právních dokumentech, jimiž jsou Zákon o místní samosprávě, Zákon o financování složek územní samosprávy, Zákon o územním uspořádání obce, Zákon o policii, Zákon o státních zaměstnancích, Volební zákony, Zákon o používání jazyka, kterým mluví alespoň 20% občanů v Makedonské republice a v místních samosprávných celcích, Zákon o cestovních dokladech občanů Republiky Makedonie, Zákon o zřízení státní univerzity v Tetovu, Zákon o ombudsmanovi, Zákon o používání vlajek obcí v Republice Makedonie, Zákon o amnestii.

Dodatkem VI Ústavy Makedonské republiky byl na nejvyšší úroveň povýšen princip přiměřeného a spravedlivého zastoupení občanů, kteří patří ke všem komunitám, v orgánech státní správy a dalších veřejných institucích na všech úrovních. To znamená, že Ústava jako nejvyšší normativně-právní akt Republiky Makedonie garantuje a zajišťuje princip přiměřeného a spravedlivého zastoupení občanů patřících ke všem společenstvím v orgánech státní správy a dalších veřejných institucí na všech úrovních.

Na základě Úředního věstníku předsedy vlády číslo 115/07 se zřídil sekretariát pro provádění rámcové dohody. Sekretariát zajišťuje spravedlivé a přiměřené zastoupení občanů náležejících ke všem komunitám v orgánech státní správy a zajišťuje spravedlivou implementaci Ochridské rámcové dohody do všech odvětví společnosti. Například řeší zaměstnanecká práva menšinových komunit, práva na vzdělání menšinových komunit, role mediálního povědomí pro nevětšinové komunity a další práva menšinových komunit. Tento zřízený sekretariát spolupracuje s Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva pod dohledem vrchního komisaře pro národnostní menšiny.

Vrchní komisař pro národnostní menšiny (High Commissioner on National Minorities; HCNM) se sídlem v Haagu má od roku 1992 za úkol identifikovat a navrhovat řešení etnického napětí, které by mohlo ohrožovat mír, stabilitu nebo přátelské soužití účastnických států OBSE. Pracuje nezávisle na všech

zúčastněných stranách a prostřednictvím svých misí se angažuje v preventivních jednáních již v počátcích napětí. Snaží se prosazovat dialog, posilovat důvěru a spolupráci.[50]

Ale i přes značné snahy a intervence státu se mnohdy nedaří implementovat různé menšiny do bezproblémového chodu společnosti, například zapojení Romů do oblasti sociální politiky a zaměstnanosti.

Přestože míra zapisování romských dětí do středních škol mírně roste, zůstává míra předčasného ukončování romského vzdělávání vysoká a romské děti jsou nadměrně zastoupeny ve zvláštních školách. Např. obec Šuto Orizari ve Skopje je první a jedinou romskou obcí na světě, ve které jsou Romové většinovým obyvatelstvem a mají svého starostu a počet romských zaměstnanců je 45 %. Na státní úrovni však přetrvává jejich vysoká nezaměstnanost a neustálá stereotypizace, přičemž přístup k základním zdravotním návykům je pro ně stále obtížný.

Pokud jde o rámcovou dohodu z Ochridu, podle mnohých už otevřela dveře stabilitě a bezpečnosti, a vytyčila tak cestu k integraci EU a NATO. Dohoda s sebou přinesla i nové příležitosti, perspektivy a naději. Bude však nadále diskutovat o tom, zda a do jaké míry byla Ochridská rámcová dohoda úspěšná při vytváření a prosazování multietnického a multikulturního konceptu v Makedonské republice.

[50] Autonomní instituce OBSE. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2022-09-27]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/autonomni_instituce_obse/index.html

5 Komparace právní ochrany národnostních a etnických menšin v ČR a Severní Makedonii

Jak již jsem uvedla výše, ve své bakalářské práci podle posledních statistických zjištění se na území Makedonie nachází přibližně 64 % občanů s příslušností makedonskou, 25 % občanů s příslušností albánskou, 4 % občanů s příslušností tureckou, 3 % občanů s příslušností romskou, 2 % občanů s příslušností srbskou, 1 % občanů s příslušností bosenskou, a 1 % občanů s příslušností vlašskou, zbytek podílu tvoří ostatní národnostní menšiny. Na rozdíl od této výrazné diverzifikace národnostních menšin, vyplývá z posledního Sčítání lidu v ČR z roku 2021, že k české národnosti se přihlásilo 83,8 % z těch, kteří otázku na národnost vyplnili, k moravské národnosti pak 5,0 % a k národnosti slezské 0,2 %. Z dalších národností byla nejčastěji uváděna národnost slovenská 1,3 %, ukrajinská 1,1 % a vietnamská 0,4 %. Odpověď na otázku národnosti bylo dobrovolné a bez vyplnění ji nechalo 31,6 % osob. Takže tato statistická data mohou být zavádějící. Dle mého názoru v kontextu současného dění mohlo dojít i k proměně procentuálního zastoupení ukrajinské národnostní menšiny. I přes všechny uvedené skutečnosti je zcela evidentní, že problematika ochrany národnostních menšin v ČR a v Severní Makedonii je zcela rozdílných rozměrů.

Demonstraci malé početnosti národnostních menšin v České republice můžeme jasně vidět na příkladu ze školství. I přes možnost zřizovat školy s vyučovacím jazykem národnostních menšin je v ČR takových škol minimum. Jedině polská národnostní menšina v Moravskoslezském kraji má zřízeno 44 škol, kde se učí polsky. Problémem ostatních menšin je malá početnost nebo rozptýlenost.

V radě vlády ČR jsou zástupci 14 menšin, a to běloruské, bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské, ukrajinské a vietnamské. Někteří zástupci menšin tento stav podle zprávy vnímají velice negativně. Proto chtějí v budoucnu prosazovat více

další možnosti výuky v jazycích národnostních menšin, a to například zakládáním soukromých škol nebo podporou volnočasového vzdělávání ve spolcích.[51]

V ČR se až na pár mimořádných událostí řeší především problémy politiky národnostních menšin "mírového charakteru".

Pokud se zaměříme na právní úpravu v obou státech, můžeme na první pohled vidět zcela zřejmé rozdíly. V ČR je právní úprava, vyjma výčtu uznávaných menšin, zcela obecná, a to i ve speciálních zákonech. Aktivita menšin není žádným ustanovením přímo podporována, ani podněcována. Mohli bychom přímo říci, že menšiny jsou v podstatě „trpěny".

Makedonská právní úprava oproti tomu, jak uvádím v předešlé kapitole, klade opakovaně důraz na harmonický rozvoj občanské společnosti při respektování etnické identity a zájmů všech občanů.

Severní Makedonie se po dlouhé cestě, kterou ušla, musela vzhledem k výraznému zastoupení národnostních menšin vypořádat především se zastavením nepřátelských akcí, rozvojem decentralizované vlády, zákazem diskriminace, spravedlivým zastoupením, vzděláváním a používáním jazyků národnostních menšin, vyjádřením identity a začleněním národnostních menšin.

O komplikovanosti makedonské situace svědčí samotné ustanovení pojmu národnosti: „Občané Republiky Makedonie, makedonský lid, stejně jako občané žijící v jejích hranicích, kteří jsou součástí albánského lidu, tureckého lidu, vlašského lidu, srbského lidu, Romů, bosenského lidu a ostatních entit".

Zároveň ustanovení, že makedonský jazyk s cyrilicí je oficiálním jazykem Republiky Makedonie, jakož i v jejích mezinárodních vztazích, ale zároveň používání dalších jazyků, kterými mluví alespoň 20 % občanů je deklarováno. A to včetně vydávání osobních dokladů, jednotky místní samosprávy, komunikace s regionálními jednotkami ministerstev a ministerstev, orgány státní správy a další.

Vhodné a spravedlivé zastoupení menšin je základní hodnotou ústavního pořádku Severní Makedonie. Proto je právní ochrana národnostních a etnických menšin na území Makedonie velice specifická a snaží se vybalancovat křehkou

[51] Menšiny v ČR s výjimkou Poláků nemají své školy [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://www.skolaprofi.cz/33/mensiny-v-cr-s-vyjimkou-polaku-nemaji-sve-skoly-uniqueidgOkE4NvrWuPcrNPYrV2y-Td3HdD95cQJ1UWBS0tlgLw/

rovnováhu, aby nedocházelo ke konfliktu mezi jednotlivými menšinami. Tyto konflikty by mohly výrazně ovlivnit směřování současné Makedonie.

Závěr

Etnická příslušnost se v současné době stále častěji řeší ne vždy mírovým způsobem. V každém národním státě lze nalézt skupiny menšin. Pokud všechny zúčastněné strany nevyvinou maximální úsilí pro řešení ochrany všech obyvatelů nejen minoritních ale i majoritních skupin, může dojít k růstu napětí mezi jednotlivými skupinami obyvatel s následným konfliktem. Tomu je třeba předejít plněním úmluv a dohod o ochraně menšin.

Zároveň však při snahách o zisk vlivu a moci roste riziko napětí mezi hlavní skupinou a minoritními skupinami. K ochraně národnostních menšin se dá přistupovat již výše zmíněnou aplikací zákazu diskriminace, ale také tzv. pozitivní ochranou, která je založena na poskytování různých specifických výhod, jež kompenzují nerovnost mezi národnostní většinou a menšinou. Např. se jedná o umožnění vzdělání v rodném jazyce, zajištění možnosti použití rodného jazyka při jednání se státními institucemi, teritoriální autonomii atp.

Zkušenosti z Makedonie, jako jednoho z mála příkladů aplikace prevence, mohou sloužit při dalších potencionálně násilných mezi skupinových konfliktech. Především se ukázalo, že prevence je možná a může být úspěšná, zvláště pokud reaguje dostatečně rychle, efektivně a koordinovaně na potencionálně nebezpečnou situaci. Kroky mezinárodních aktérů mohou umírňovat pozice politických představitelů a zabránit krizi. Naopak případ Makedonie ukazuje, že pro odstranění konfliktu jako takového, je nezbytné použít nástrojů strukturální prevence pro řešení hlubších příčin konfliktu. Bez toho může mezinárodní společenství konflikt pouze udržovat v nenásilném stadiu, nikoliv ale přispět k jeho zániku a jeho případné transformaci ve spolupráci. Z případu preventivních snah v Makedonii plyne, že úspěch závisí na dlouhodobé snaze a je nutné, aby nebyla ukončena předčasně, což by mělo za následek ztrátu dosavadních výsledků.

Z historického hlediska můžeme vidět, že čím větší rozmanitost menšin se v daném státě nachází, tím složitější je menšinová politika státu. Skutečné problémy nastávají v momentě, kdy menšina je natolik početná, že má sílu a možnost konkurovat většině. V tomto případě může docházet k vyostření situace a snaze silné menšiny například o osamostatnění se, nebo připojení se ke „své“ většině, pokud je to z geografického hlediska možné.

Žijeme naštěstí ve svobodném světě, který je stále více multikulturní. Prakticky volný pohyb osob umožňuje lidem svobodně se rozhodovat, kde budou žít. Proměnlivost struktury obyvatelstva je díky tomuto velmi dynamická. Proto je důležitý propracovaný právní systém ochrany národnostních menšin, který je pružný a schopný se přizpůsobit aktuální situaci v této sféře. Základem však zůstává zachování práva na svobodnou volbu příslušnosti k národnostní menšině, zajištění právní ochrany, aby z důvodu příslušnosti k národnostní menšině nebyla nikomu způsobena žádná újma. Dále musí být zaručeno právo na sdružování v národnostních sdruženích, v politických stranách a hnutích, právo na aktivní účast v kulturním, společenském a hospodářském životě a ve veřejných záležitostech.

Zda je možné najít účinné řešení menšinové politiky nelze s určitostí říci, ale zdá se, že jsme alespoň na dobré cestě.

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

ECRI (**European Commission against Racism and Intolerance)** – Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti

ECHR (European Court of Human Rights) – Evropský soud pro lidská práva

EU – Evropská unie

HCNM (High Commissioner on National Minorities) – Vrchní komisař pro národnostní menšiny

LZPS – Listina základních práv a svobod

NATO (North Atlantic Treaty Organization) – Severoatlantická aliance

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (anglicky Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE)

OSN – Organizace spojených národů

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

Seznam použité literatury

Monografie

BEDNAŘÍK, Petr, David KOVAŘÍK, Zdenko MARŠÁLEK a Helena NOSKOVÁ. *Menšiny kolem nás*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2020, ISBN 978-80-7285-249-9.

BOUČKOVÁ, Pavla. *Antidiskriminační zákon: komentář*. Vydání druhé. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-618-0.

GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
Klemens, Ludwig. Leksikon etničkih minja u Europi 2001. Beckova izdija. Osijek-Záhřeb-Split: Pan Liber, 2001.

Putinja, Filip a Žoslin Stref Fenar. Teorie etnicity. Bělehrad: Čigoja Štampe, 1997
PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, ed. Menšiny a právo v České republice. Praha: Auditorium, 2009. ISBN 978-80-87284-00-1.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta, ed. *Právní ochrana etnických menšin v ČR: závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-99-1.

TRYZNA, Jan a Jan KUDRNA. Vzdělávání policejních specialistů v oblasti prevence kriminality a menšinových specifik, Metodická příručka: Ústavní systém ochrany základních práv. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2021

Rifkin, Jeremy. 2006. Evropský san. Záhřeb: Školska knjiga

Právní předpisy ČR

Listina základních práv a svobod. Zákon č. 2/1993 Sb.
Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.
Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání tzv. školský zákon.
Zákon č. 96/1998 Sb., Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin.

Právní předpisy Severní Makedonie

Kulturní zákon
Zákon o amnestii
Zákon o cestovních dokladech občanů Republiky Makedonie
Zákon o financování územních samosprávných celků
Zákon o místní samosprávě
Zákon o ombudsmanovi
Zákon o podpoře a ochraně práv členů komunit, které tvoří méně než 20 % populace v Makedonské republice
zákon o policii
Zákon o používání jazyka, kterým mluví alespoň 20 % občanů v Makedonské republice a v jednotkách místní samosprávy
Zákon o používání vlajek obcí v Republice Makedonie
Zákon o státních zaměstnancích
Zákon o středním školství
Zákon o úřednících
Zákon o územní organizaci místní samosprávy v Makedonské republice
Zákon o vládě Republiky Makedonie
Zákon o vysokém školství
Zákon o základním vzdělávání
Zákon o zřízení státní univerzity v Tetovu

Ostatní právní a jiné dokumenty

ADMINISTRATIVNÍ REFORMA VE STŘEDOMOŘSKÉM REGIONU Shrnutí Makedonie
Evropská charta základních práv
Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Evropská charta regionálních a menšinových jazyků Evropská rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin Evropská komise pro pokrok Republiky Makedonie
Jednací řád Shromáždění Republiky Makedonie
jejich provádění v právním systému Republiky Makedonie“
Makedonie, Státní statistický úřad, Sčítání lidu, domácností a bytů v Republice Makedonie
Ohridská rámcová dohoda
Sborník z vědecké diskuse „Evropské standardy pro lidská práva a
Výroční zpráva veřejného ochránce práv

Internetové zdroje

Albánská otázka, (Ohridská) Rámcová dohoda a makedonská politika ústupků https://www.ustavprava.cz/blog/2014/02/republika-makedonie-albanska-otazka-ohridska-ramcova-dohoda-a-makedonska-politika-ustupku/

Centrum pro studium demokracie a kultury [online]. Dostupné z: https://www.cdk.cz/

Český statistický úřad: Sčítání lidu 2021 [online]. Dostupné také z: https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost

Definitivní údaje, Celkový počet obyvatel, domácností a bytů podle územního uspořádání Republiky Makedonie http://www.stat.gov.mk

Dějiny Makedonie https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Makedonie

Deklarace práv osob náležejících k národním, etnickým, náboženským a jazykovým menšinám
https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/minorities.aspx

Evropská charta regionálních nebo menšinových jazyků, Štrasburk
http://ec.europa.eu/lanquaqes

Evropská charta základních práv http://www.europarl.europa.eu/charter

Evropská rada http://hub.coe.int

GJORGJIEVSKA, Tatjana. *Sčítání lidu, domácností a bytů v Republice Makedonie: Celkový počet obyvatel, domácností a bytů podle územního uspořádání Republiky Makedonie* [online]. In: Evropa 92 DOOEL, 2022, 2022, s. 220 [cit. 2022-09-23]. ISBN 978-608-227-343-3. Dostupné z: https://www.stat.gov.mk/InfoGraphic/2022/POPIS_DZS_web_MK.pdf

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, http://eur-lex.europa.eu

Krátké video informující o problematice národnostních menšin (CZ titulky): https://www.youtube.com/watch?v=5d7uwyJnPCM

Lisabonská smlouva: https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/the-treaty-of-lisbon.html

Menšiny podle mezinárodního práva http://www.ohchr.org

Práva menšin: mezinárodní standardy a pokyny pro implementaci http://www.ohchr.org

PRÁVNÍ OCHRANA ETNICKÝCH MENŠIN V ČR Závěrečná zpráva z výzkumu http://www.ok.cz/iksp/docs/275.pdf

Přístupová kritéria (kodaňská kritéria)https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/glossary/accession-criteria-copenhagen-criteria.html

Rada Evropy: Sekretariát Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin http://www.unhcr.org/refworld

Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin, Štrasburk http://conventions.coe.int

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/ramcova-umluva-o-ochrane-narodnostnich-mensin-6912/

РАМКОВЕН ДОГОВОР: Ohrid Agreement [online]. Ohrid, Republika Makedonija, 2001 [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/ramkoven_dogovor-3.pdf

Státní statistický úřad v Makedonii https://www.stat.gov.mk/

Rezoluce Rady pro lidská práva ohledně práv národnostních, etnických, náboženských a jazykových menšin schválená v roce 2018 https://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/SRMinorities/Pages/Annual.aspx

Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000 zavádějící zásadu rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový nebo etnický původ, Úřední věstník http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ

Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění)https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF

Školaprofi https://www.skolaprofi.cz/

Usnesení Evropského parlamentu o ochraně menšin a antidiskriminační politice rozšířené Evropy http://europa.eu

Usnesení CM/ResCMN(2012)13 o provádění Rámcové úmluvy na ochranu národnostních menšin „Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie“ https://wcd.coe.int

Vláda Republiky Severní Makedonie, Ministerstvo pro politický systém a vztahy s komunitou [online]Dostupné z: https://vlada.mk/node/18376

Webová stránka informující o problémech menšin všech států světa https://minorityrights.org/country